

УДК 371.321: 81'233

Інна Варнавська, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовної освіти
Херсонського державного університету

ТЕКСТ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ

У статті проаналізовано місце тексту професійного спрямування під час засвоєння української мови студентами нефілологічних напрямків, зокрема спортивного профілю спрямування.

Ключові слова: текст професійного спрямування, мовленнєва підготовка студентів-нефілологів, спортивний профіль навчання.

Мовна підготовка студентів передбачає наявність у них знань про мову, її граматичну структуру, словниковий склад, стилістичні можливості. Мовленнєва підготовка – застосування цих знань з мови – студенти розвивають навички використання мовних засобів під час спілкування в різних життєвих ситуаціях. **Актуальність нашого дослідження** полягає в тому, що звернемося до деяких чинників, без урахування яких стає неможливою повноцінна мовленнєва підготовка студентів-нефілологів, і які забезпечують виховання культури мовлення, дотриманням літературних норм, а й культурою мислення й почуттів, мовленнєвою поведінкою комунікантів.

Осмисленню цієї проблеми, з'ясуванню основних аспектів її розв'язання сприяли роботи Н. Бабич, Б. Головіна, С. Караман, М. Пентилук, В. Чабаненка, основні положення Конституції України, Закони України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, навчально-виховні концепції, зокрема концепції когнітивної й комунікативної методики навчання української мови та концепцію профільного навчання в старшій школі, затверджену рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України (№10/12-21 від 25.09.2003 р.).

Поняття мови професійного спрямування (спілкування), мови як основного знаряддя комунікації є актуальним у сучасній концепції мовної освіти. Основним напрямком вивчення мови у вищих навчальних закладах стає комунікативно-практичний аспект, що безпосередньо реалізується у формуванні культури професійного мовлення майбутніх фахівців. Такий підхід дозволяє вийти із замкнутого кола проблем змісту дисципліни

"Ділова українська мова", який фрагментарно і до деякої міри схоластично реалізує комунікативні завдання в практичній сфері, тобто фактично зводиться до вироблення культури ділового мовлення на зразках найуживаніших документів.

Аналіз стану проблеми збагачення професійного мовлення студентів-нефілологів українською науковою термінологією, текстова основа та особливості її використання студентами факультету фізичного виховання та спорту під час створення власних висловлювань – **мета нашого дослідження**.

Виклад основного матеріалу. Більшість дослідників розглядає комунікативний акт як творчий процес, під час якого за допомогою мови виділяються поняття, об'єкти, уявлення, які відповідним чином відображають об'єктивну дійсність, мовну картину світу. Сьогодні усе більше прихильників у таких курсів, як "Мова професійного спілкування", "Українська мова (за професійним спрямуванням)", "Професійно орієнтоване спілкування". Вони повинні, як ніколи раніше, оперативно й адекватно реагувати на актуальні мовознавчі нововведення. Сьогодні наука про мову пройшла складний, але необхідний етап опису абстрактної мовної системи. На часі – функціональне дослідження мови, неможливе без урахування комунікантів, активної ролі тих, хто говорить, у мовленнєвій діяльності. Отже, більшість науковців, викладачів-практиків визначають основним змістом мовних дисциплін із професійним спрямуванням – формування високої мовної майстерності шляхом засвоєння мовних норм, що є загальнообов'язковими для всіх мовців; уміння доцільно і правильно їх використовувати залежно від мети і завдання висловлювання. Спираючись на знання про особливості функціонування стилів літературної мови, усвідомлення взаємозв'язків у мовній

ТЕКСТ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ

системі, студент повинен практично реалізовувати у стильовому плані думку відповідно до мети і ситуації спілкування, уміти швидко переходити з одного стильового різновиду на інший. Безпосереднім проявом думки є не власне система мови, а текст як форма її існування, продукт конкретного мовного акту, тому одним з оптимальних, на наш погляд, елементів систематичного вивчення української мови у вищому навчальній закладі є текст [7].

Формування мовної майстерності, що полягає в умінні відбирати з певних варіантів найточніший у семантичному, стилістичному відношенні, який відповідає комунікативним завданням мовця, передбачає альтернативний підхід до вибору мовних завдань як аудиторних, так і позааудиторних. Текст – об'єднана змістовим зв'язком послідовність мовних одиниць, основними ознаками якої є зв'язність і цілісність, єдність комунікативної мети. Цікаво, що деякі філософи вважають текст інструментом зміни людського "я", способом знайомства з самим собою у багатоманітному світі. З погляду лінгвістики, у тексті поєднуються мовні одиниці усіх рівнів, від фонетичного до синтаксичного, з метою вираження авторського завдання. На заняттях з української мови активізується увага студентів до функціонального аспекту вияву особливостей (зокрема, у сфері професійної комунікації), пов'язаних із закономірностями взаємодії у тексті лексичних, морфологічних і синтаксичних засобів мови.

Відповідно до Державного стандарту базової повної середньої освіти, з урахуванням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, завданнями освітньої галузі в старшій школі є подальший розвиток базових лексичних, граматичних, культуромовних, стилістичних, орфоепічних, правописних умінь і навичок на основі узагальнення й поглиблення знань учнів про мову як суспільне явище, вироблення комунікативних умінь і навичок ефективного спілкування в різних життєвих ситуаціях.

За Концепцією профільного навчання в старшій школі виділено такі основні напрями профілізації: суспільно-гуманітарний, природничо-математичний, технологічний, художньо-естетичний, спортивний. Своєрідність профільного навчання мови в старших класах полягає в розмежуванні філологічного (у межах суспільно-гуманітарного напрямку) та нефілологічного профілів. Нефілологічний профіль, зокрема спортивний напрям, потребує великої уваги щодо роботи над удосконаленням мовних навичок учнів старших класів, а потім і студентів вищих навчальних

закладів. Спеціаліст спортивного профілю повинен вміти вільно, комунікативно доречно користуватися українською мовою в різних життєвих ситуаціях, насамперед у подальшому професійному спілкуванні, акумулювати в собі національні мовні традиції, комунікативну етику, поважати й шанувати мову свого народу [2].

Фізична культура – складова частина загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості. Суспільними проявами фізичної культури є фізичне виховання та масовий спорт. Фізичне виховання – головний напрям впровадження фізичної культури, який становить органічну частину загального виховання людини.

Фахівець спортивної культури є ключовою постаттю організації фізичного виховання в школі та носієм фізичної культури. Тому до рівня його культури висуваються високі вимоги. Навчання студентів спортивного профілю зорієнтоване на практичне оволодіння українською мовою, оскільки вона є засобом навчання, набуття знань, умінь і навичок з усіх дисциплін. Зміст навчання української мови в групах цього профілю включає насамперед роботу над усним і писемним мовленням учнів, збагаченням їхнього лексико-фразеологічного запасу, аналізом текстів професійного спрямування та побудовою власних висловлювань діалогічної і монологічної структури [3].

Відбувається збагачення лексико-фразеологічного запасу, під час роботи над аналізом текстів професійного спрямування:

1. Прочитати фрагмент тексту. Виписати із тексту іменники (родовий та орудний відмінок).

*Фізичні вправи – основний засіб
фізичного виховання*

Поняття "фізична вправа" пов'язане з уявленням про рух, рухові дії, рухову діяльність. Рух – це моторна функція організму, що виражається в зміні положень тіла або його частини. Руховою дією називається цілеспрямований ряд рухів для вирішення конкретного завдання.

Фізичними вправами називаються лише ті рухові дії, спрямовані на вирішення завдань фізичного виховання і підпорядковані його закономірностям. Ходьба лише тоді набуває значення адекватного засобу фізичного виховання, коли їй надаються раціональні форми і коли її вплив на організм буде забезпечувати виховання фізичних якостей. Найбільш питома вага у вирішенні завдань навчання і виховання припадає на фізичні вправи.

ТЕКСТ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ

2. Пояснити написання дієприслівникових зворотів у фрагментах текстів.

Аналізуючи вищевикладений матеріал, визначили: проаналізувавши літературні джерела, дійшли висновку, що шляхи підвищення загальної фізичної підготовленості залежить від багатьох факторів: раціонального розподілу програмного матеріалу з фізичного виховання, матеріально-технічного забезпечення закладу, якості проведення уроків, обсягу та інтенсивності фізичного навантаження, організації фізкультурно-оздоровчих занять та ін.

Індивідуальні фізичні можливості учнів визначаються в трьох вимірах: фізичний розвиток, фізичне здоров'я, фізична підготовленість. Таким чином зробивши висновки по цих трьох параметрах, можна виявити декілька учнів коледжу, які потребують індивідуальної роботи у фізичному вихованні.

Незважаючи на заходи обережності, які застосовуються більшістю вчителів, тренерів та вихователів, на уроках фізичної культури, тренувальних заняттях, спортивних змаганнях, ще нерідкісні випадки травматизму. В загальній структурі дитячого травматизму цей вид стоїть на четвертому місці після побутового, вуличного та шкільного.

Робота над текстом проводиться на кожному занятті, відбувається формування умінь точно і чітко оформляти свою думку, тобто відшліфовування мовної майстерності. З цією метою використовуються різні тренувальні вправи на доречне слововживання у текстах, переклади текстів з однієї мови на іншу, вправи на виявлення порушення лексичних, граматичних, стилістичних норм; вправи на редагування та ін.

Побудувати власні висловлювання діалогічної і монологічної структури студентам допомагають завдання:

1. Скласти твір "Проблеми фізичного виховання", використовуючи дієприслівникові звороти.

2. Скласти міні-твір з теми "Спортивні досягнення українців", використовуючи прізвиська відомих спортсменів у різних відмінках.

Студенти опрацьовують професійну літературу під час підготовки до інших навчальних дисциплін і тому доречно їм запропонувати виконати самостійні та творчі завдання подібного змісту:

1. Вставити, де потрібно, тире. Пояснити випадки його вживання. Виписати з фахової літератури фрагменти текстів із використанням тире.

1. Тренувальне навантаження специфічний подразник, який викликає в організмі спортсмена відповідну реакцію, пристосування та удосконалення його функцій. 2. Воно повинно бути адекватним цілям та задачам важкоатлетичного спорту та разом з тим різноманітною за своїм змістом. 3. Без глибокого знання анатомо-фізіологічних і психологічних особливостей організму підлітка та юнака неможливо правильно проводити навчально-тренувальну та виховну роботу з ними, вирішувати задачі спортивного тренування та досягти бажаної мети підготувати всебічно розвинутого спортсмена, що має міцне здоров'я та спортивне довголіття.

2. Виписати з вашої фахової літератури 10 – 15 прикметників, із суфіксами: -ОВ, -ЕВ, -ЄВ, -УВАТ-, -ОВАТ-, -ОВИТ-. Пояснити їх написання.

Висновки. На заняттях зі студентами спортивного напрямку переважає комунікативно-діяльнісний підхід, що передбачає підготовку до повсякденної мовленнєвої діяльності. Це впливає і на зміст навчання: перевага надається подальшому вдосконаленню умінь і навичок практичного користування мовою, розвиткові усіх видів комунікативної компетенції – мовленнєвої, мовної, соціокультурної та діяльнісної (стратегічної). Формування комунікативної компетентності студентів факультету фізичного виховання та спорту і буде перспективою нашої подальшої роботи.

1. Закон України "Про освіту" // Верховна Рада України. Законодавство України про освіту: 36. законів за станом на 10 березня 2002 р. – К.: Парламентське видавництво, 2002. – С. 11 – 35.

2. Аніскіна Н.О. Організація профільного навчання в сучасній школі. – Х.: Основа, 2003. – 176 с.

3. Браже Т.Г. З досвіду розвитку загальної культури вчителя: Педагогіка. – 1993. – № 2 – С. 70 – 75.

4. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Дивослово. – 2004. – №3. – С. 76 – 80.

5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

6. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії. – К.: Ленвіт, 2000. – 272 с.

7. Пентиліук М., Горошкіна О., Нікітіна А. Концепція комунікативної методики навчання української мови // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 1. – С. 15 – 20.

8. Пентиліук М., Нікітіна А., Горошкіна О. Концепція когнітивної методики навчання української мови // Дивослово. – 2004. – № 8. – С. 5 – 7.

9. Федоренко В.Л., Скуратівський Л.В. Методичні рекомендації щодо вивчення української (рідної) мови у 2006 – 2007 навчальному році // Дивослово. – 2006. – №8. – С. 29 – 40.

Стаття надійшла до редакції 30.12.2008